

**R. P. Georgii De Rhodes Avenionensis, È Societate Iesv,
Philosophia Peripatetica, Ad Veram Aristotelis Mentem**

Rhodes, Georges de

Lvgdvni, 1671

Sect. iij. Quænam sint conditiones generatim ad causandum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95638](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95638)

influxum enim illum realem non requiritur existentia, ut constabit postea.

Tertia obiectio.

Obiicitur tertio, plures causas esse quam quatuor, quia causa exemplaris est verè causa, quæ distingui debet ab aliis omnibus. Obiectum actus causa est ipsius actus; visibile v. g. concurrat ad visionem: non est vlla ex causis quatuor. Dispositiones materiæ ad formam sunt veræ causæ, neque tamen reuocantur ad vllam ex illis quatuor: sicut neque terminus relationis, qui est eius causa.

Resp. causam exemplarem reuocari ad efficientem, cuius complementum est, ut ex dicendis patebit. Obiectum potest considerari vel prout imprimit speciem per quam cum potentia producit effectiue actum, & sic causa est efficiens; vel præcisè prout terminat & specificat cognitionem, & sic reuocatur ad causam formalem; est enim forma veluti extrinseca ipsius actus: quod dicendum etiam est de termino relationis. Dispositiones quæ præsupponuntur esse in materia, priusquam forma in eam introducat, possunt considerari vel in ordine ad formam educendam ex materia, prout sunt dispositiones sine quibus forma non educeretur ex materia, & sic pertinent ad causam materialem cuius sunt complementa; vel considerari possunt in ordine ad materiam quam actuant, & sic illæ sunt causæ formales; vel in ordine ad causam efficientem, & sic causæ sunt efficientes instrumentales, per quas forma proximè producitur.

§. III.

An, & quomodo bona sit diuisio causa in remotam, & proximam.

Affertio.

Dico tertio, causam remotam, in cuius virtute agit causa proxima, esse veram, & propriè dictam causam; illam verò in cuius virtute non agit, non esse causam.

Explicatio.

Obserua, causam proximam aliquando agere in virtute alterius, aliquando in virtute propria. Tunc dicitur agere in virtute alterius, quando vel assimilatur illi effectum, vel certè producit effectum se nobiliorem; ut quando calor producit ignem, agit in virtute ignis; quando lumen producit aurum, agit in virtute solis. Tunc verò non agit in virtute alterius, quando vel assimilatur sibi effectum, vel producit effectum se ipsa ignobiliorem. Hoc posito,

Primæ partis probatio.

Ratio primæ partis est, quia causa remota, in cuius virtute agit causa proxima, est causa principalis, cui soli tribuitur effectus: sed causa principalis cui soli tribuitur effectus, est vera causa: ergo causa remota, in cuius virtute agit causa proxima, est vera causa. Probatur maior, quia quoties calor producit ignem, quoties virtus seminis producit plantam, & lumen producit aurum, nulla est causa principalis cui tribuatur effectus præter causam remotam: ergo illa est causa principalis, cui soli tribuitur effectus. Secundo illa non est causa per accidens alicuius effectus, cuius loco tantum, & nomine causa proxima operatur: sed causa remota, in cuius solùm virtute agit causa proxima, huiusmodi est: ergo illa est vera causa.

Secunda pars.

Secundam partem probabunt argumenta mox facienda pro aduersariis.

Prima obiectio.

Obiicitur enim primo: Ut aliqua sit propriè dicta causa, debet esse causa per se: sed causa remota est causa solùm per accidens: ergo causa remota non est propriè causa. Probatur minor. Illa dicitur causa per accidens, quæ deficiente non deficit

A causalitas ex natura rei: sed deficiente causa remota ex natura rei, non deficit causalitas: ergo causa remota non est causa nisi per accidens. Probatur minor; nam calor separatus à subiecto eodem modo calefaceret, sicut etiam calefacit in subiecto extraneo, v. g. in aqua: quantitas etiam in Venerabili Sacramento sustentat accidentia eodem modo, ac quando inhaeret materiæ: frustra igitur est causa hæc remota.

Resp. causam remotam nullo modo esse causam per accidens. Ad probationem nego, causam per accidens illam esse, quæ sublatà non tollitur causalitas, quia ut dicam *questione* 3. instrumentum agere potest in virtute causæ principalis non existentis. Requiritur ergo tantum ut causa proxima agat in virtute causæ remotæ, siue illa existat, siue non existat. Non dicitur ergo causa per accidens ex eo, quod eà sublatà maneat eadem causalitas; nam eà sublatà causà, tamen suam exercet causalitatem in virtute causæ remotæ, ut patet in exemplo caloris, qui separatus ab igne ageret eodem modo; sed semper tamen in virtute ignis, quando produceret ignem.

B Obiicitur secundò. Causa materialis debet per vnionem immutari: sed causà remotà existente, vnio ad causam proximam nihil mutatur: ergo causa materialis remota non est propriè causa materialis. Maior est certa, quia vnio est causalitas causæ materialis. Probatur minor, quia dñm separatur quantitas à materia, seruat vnionem eandem cum qualitatibus quas sustentat. Confirmatur, quia causa remota eodem modo dicitur causare, quo paries dicitur videri: sed solus color propriè videtur, quia solus est obiectum visus: ergo causa remota non est propriè causa.

Resp. causam materialem proximam debere per vnionem immutari; causam remotam non debere immutari, quia sufficit ut causa proxima vnietur quatenus est vicaria causæ remotæ, quo modo quantitas vnietur accidentibus. Ad confirmationem negatur causam remotam eodem modo causare, quo videtur paries; causa enim proxima causat ut virtus causæ remotæ; color autem non videtur ut virtus parietis, cum ipse color sit obiectum visus.

C Obiicitur tertio. Si causa remota esset vera, & propriè dicta causa, posset dici Deum esse veram causam, quamvis remotè tantum concurreret ad effectus creatos: hoc autem communiter non admittitur, quia concursus immediatus requiritur.

Resp. verum esse, quod Deus esset verè causa effectuum creatorum, si esset causa solùm remota, in cuius virtute agerent causæ creatæ. Si autem Deus non ageret immediatè, dici nullo modo posset, quod causæ creatæ agerent in virtute illius, sed ad summum, quia primam causam ipse produxisset, idèò Deus si non ageret immediatè, non esset causa, ut diceretur plenius *quest.* 3.

SECTIO III.

Quanam sint condiciones generatim necessariae ad causandum.

Dixi, quid, & quotuplex sit causa: nunc eum certum sit, requiri vniuersim condiciones aliquas, sine quibus nulla causa vnquam causare potest, meritò queritur, quanam illæ sint. Primò autem necesse omnino est ut in ipsa causa sit virtus in actu primo ad causandum: deinde ut sit causalitas aliqua distincta (ut probabam nuper.) Difficultas igitur nunc tantum esse potest, vtrum causa quælibet,

Secunda obiectio.

Tertia obiectio.

Tres condiciones.

Quæst. I. Sect. III. de Causis in communi. 131

quælibet, vt actu causet, esse debeat actu existens, siue sit causa physica, siue tantum moralis. Reliquæ conditiones singularum causarum propriè proprium locum habent in libris de generatione, vbi dicitur de conditionibus actionis & mixtionis.

S. I.

um causa physice influens debeat actu existere.

Stans quæstionis.

Causa finalis non necessariò existit actu, quando causat, quia causat, vt dixi, alliciendo ad amorem sui, & mouendo voluntatem vt eam velit obtinere; ad hoc autem non requiritur existentia, imò si esset existens, non causeret; cessat enim causatio finis, quando adest actualis possessio. Causa materialis & formalis non causant nisi existant actu; non enim causant nisi per actualem communicationem sui, & per mutuam vnionem. Certum etiam apud omnes est, quod causa effectiua, quæ nunquam habuit existentiam, non potest causare; agere enim supponit esse. Difficultas igitur tantum est, vtum aliqua causa possit physice causare in eo instanti, quo licet dicere, *Non est, sed immediate antea fuit*: hoc enim sufficere plurimi asserunt Thomistæ.

Affertio.

Dico primò, nullam causam posse physice causare in eo instanti, quo non est, siue antea fuerit, siue non fuerit. Ita fert communis & certa sententia, de qua videri possunt Suares *disp. 14. sect. 3.* & alij Theologi *tract. de Sacramentis*.

Probatio.

Ratio autem est primò, quia omnis actus secundus præsupponit necessariò actum primum: sed actus primus est res existens: ergo actus secundus, siue actio præsupponit necessariò existentiam causæ. Probatur minor, quia omnis actualitas realis & physica, est existentia: ergo causa in actu primo est causa existens actu. Deinde nulla res dare potest existentiam, quam non habet: sed physice causare, est dare existentiam; ergo nulla res physice causare potest si non habeat existentiam. Præterea, si res aliqua posset causare illo primo instanti, quo non existit, posset etiam causare in quolibet tempore sequenti, & in eo etiam instanti antequam sit; & sic larrare posset mortuus canis, & flere puer nondum natus: non enim est maior ratio cur in primo instanti sui non esse aliquid agat, quam in instanti ultimo illius sui non esse, aut in quolibet instanti sequenti: si enim ad causandum non requiritur existentia realis, non est maior ratio cur illa negetur sufficere quando vltimò non est, quam quando primò non est. Denique quis dicat hominem mortuum posse videre, aut sentire, aut loqui, quod sequitur ex sententia quam reicimus.

Prima obiectio.

Obiicitur primò: Ad hoc vt viuens dicatur mori, non exigitur vt actu viuat dum moritur, sed satis est, quod immediatè antea vixerit: ergo patet vt aliquid dicatur agere, satis est quod immediatè antea fuerit.

R. sp. sensum illius propositionis, *Sola viuentia moriuntur*, non esse, quod ea quæ sunt actu viuentia, moriantur; sed quod ea moriantur, quæ habebant antea immediatè vitam, quia mori est habere negationem vitæ. Tunc igitur viuens moritur, quando desinit habere vitam; vbi statim apparet disparitas, quia agere non est negatio existentia, sicut mors est negatio vitæ; idè implicat vt aliquid agat tunc quando primò non est.

Secunda obiectio.

Obiicitur secundò. Sicut contiguitas duorum corporum sufficit vt vnum agat in aliud, ita suffi-

cit ad agendum contiguitas inter existentiam effectus & existentiam causæ.

R. sp. negando paritatem. Corpora contigua seruant existentias suas actuales, idè vnum agere potest in aliud: causa verò quæ non est, non seruat existentiam simul cum actione.

Obiicitur tertio, causam moralem & causam finalem non existere actu, quando causant. *Tertia obiectio.* ergo nec est necesse vt actu existat causa physice influens.

R. sp. esse disparitatem, quia causa moralis, & finalis mouent tantum & causant mediante cognitione; tam autem possunt cognosci præterita & futura, quam præsentia. Causa verò physica verè agit independentè à cognitione, quod supponit necessariò existentiam rei quæ agit. Imò si valeret argumentum, probaret, causam physicam posse agere quolibet instanti, quo non est. Sed hoc vt magis constet, videndum vltèrius.

S. II.

Vtrum causa moraliter influens debeat actu existere.

Dixi §. 1. quomodo differant inter se causa moralis, & causa physica: nunc posito quod causa physica causare nequeat, nisi actualem habeat existentiam, meritò disputatur, vtum idem etiam debeat asseri de causa morali, quæ non est causa solam finalis, sed est verè ac propriè causa effectiua.

Dico tertio. Ad hoc vt aliqua causa moralis causet, non sufficit vt illa sit possibilis tantum, vel futura sub conditione, vel etiam vt in intentione solum existat; sed requiritur, vt sit existens pro aliqua differentia temporis, vel præsentis, vel præteriti, vel futuri; non exigi autem vt sit actu existens: causa verò finalis potest actu causare, quamuis sit tantum possibilis, & existens in sola intentione. Quod antequam probem.

Affertio.

Obserua, causam moralem valde differre à causa finali, quamuis neutra causet nisi mouendo agens ad operandum; quia causa moralis, meritum v.g. vel demeritum, est vera causa effectiua, & mouet agens non tanquam aliquod bonum assequendum, sed tanquam aliquid iam positum, vi cuius ponatur aliquid aliud: v. g. bonum opus est causa meritoria gloriæ à Deo rependendæ, quia illud opus bonum non mouet agens vt aliquid assequendum, sed vt aliquid, quo posito, rependi debet præmium. Furtum Helenæ (inquit Philosophus) causa fuit Troiani belli, quia mouit Græcos ad inferendum bellum; non mouit autem tanquam bonum aliquod assequendum, sed tanquam aliquid positum, quo videlicet posito, ponatur bellum. Finis verò mouet tanquam bonum aliquod assequendum, v.g. merces causa est finalis illius qui rectè operatur, quia per sui amorem allicet ad illam obtinendam. Breuius dici posset, quod causa moralis mouet tanquam id à quo est motus; idè causa est efficiens: causa verò finalis mouet tanquam id propter quod est motus. His positis,

Discrimen causæ moralis & causæ finalis.

Primò dixi, causam moralem causare non posse si sit tantum possibilis: v.g. esset absurdum dicere illum esse causam mei furti, qui potuit illud mihi suadere: illum mereri coronam, qui potuit punire. Ratio est, quia causa omnis effectiua debet existere quando causat; est enim id à quo est motus: causa moralis est causa effectiua, differt enim (vt ostendebam) à causa finali, & est id, quo posito, est

Non potest esse tantum possibilis.

est effectus, non autem id propter quod obtinendum: ergo causa moralis non debet esse tantum possibilis.

Neque futura tantum sub conditione.

Secundò dixi, non sufficere ut causa moralis sit futura tantum sub conditione: v. g. non potest dici aliquis causa mei furti, quia si adfuisset, fuisset furtum: peccata, quæ Petrus committeret, si vivet diutius, non possunt esse causa damnationis eius; nec bona opera, quæ faceret, remunerari possunt à Deo. Ratio est, quia id quod non est futurum nisi sub aliqua conditione, est in statu solum possibili priusquam posita sit conditio; res autem in statu solum possibili non potest causare moraliter. Deinde sequeretur puniri posse à Deo peccata conditionatè solum prævisa, v. g. pueros occidi à Deo propter peccata quæ commissuri erant, si diutius vixissent: remunerari hominem à Deo propter opera bona, quæ facturus erat si accepisset à Deo vocationem congruam. Quæ omnia sæpe damnata sunt contra Semipelagianos. Et sanè sunt absurdissima, quia sequeretur nullum esse hominem, qui non mereatur simul gloriam & damnationem, quia nullus est homo cuius futura peccata Deus non prævideat, si gratias congruas amoveat: nullus, cuius non prævideat multa opera bona, si gratias illi præparet congruas.

Nec existere in sola intentione.

Tertiò dixi, non posse causam moralem causare si existat solum in intentione, quia causa efficiens, ut dixi, est id à quo iam posito ponitur effectus; idè debet actu existere pro aliqua differentia temporis, alioquin non est causa efficiens; causa verò moralis causa est efficiens.

Non requiritur ut sit præsens.

Quartò dixi, posse causam moralem causare, quamvis non sit actu existens pro tempore præsentis, modò sit actu existens, vel præterita, vel futura; quia bonum opus præteritum movere potest ad retributionem præmij æquè ac præsens; & bonum item opus absolute futurum: nam merita Christi v. g. antequam essent, causæ fuerunt morales omnium gratiarum, quas ab initio mundi largitus est Deus Patribus antiquis.

Prima obiectio.

Obicitur primò, causam finalem posse causare quando existit solum in intentione: ergo causare quoque potest causa moralis, quæ causat mediâ cognitione, æquè ac causa finalis.

Resp. negando paritatem; causa enim finalis causat quidem mediâ cognitione alicuius rei ut assequendæ, idè sufficit ut existat in intentione. Causa verò moralis causa est efficiens, quæ movet mediâ cognitione alicuius rei iam positæ; non enim mereor gloriam ut bene operer; sed quia bene operatus sum, vel quia sum bene operaturus. Quæ doctrina est valde utilis ad soluendas plures difficultates theologicas.

Secunda obiectio.

Obicitur secundò. Causa moralis sæpe causat, quamvis non habeat existentiam; potest enim Princeps dare militi arma in præmium victoriæ, quam prævidet illum reportaturum.

Resp. posse causam moralem causare quando prævidetur futura, sed non posse tamen Principem dare arma militi ut præmium victoriæ, quam arma illa causatura sunt: potest ergo dare arma militi propter victoriâ ut causam finalem, sed non propter victoriâ ut causam moralem, ut dicitur *scilicet* 5.

Tertia obiectio.

Obicitur tertiò. Causa efficiens physicè influens, debet existere actu, quia est causa efficiens; sed causa moralis est causa efficiens: ergo debet actu existere; si enim causare potest ut futura, certè causare potest ut existens in sola intentione.

Resp. allatam esse disparitatem causæ influentis

A moraliter, quæ causat mediâ cognitione; & causæ influentis physicæ, quæ causat sine mediâ cognitione. Non sequitur autem, quod causare possit existens in intentione, quamvis causare possit ut futura; quia quando prævidetur futura, causat ut aliquid prævisum, atque adè ut existens: quod autem est solum in intentione, non est existens.

SECTIO IV.

Causarum comparatio cum effectu.

Tripliciter video comparari posse causam cum suo effectu. Primò quoad definitionem, utrum scilicet debeat omnis causa distinguì à suo effectu: secundò quoad prioritatem & nobilitatem & tertiò quoad pluralitatem, utrum videlicet possit idem effectus pendere à pluribus causis totalibus; quod enim ulterius queri poterat, utrum eadem causa possit habere plures effectus diversæ speciei, non habet difficultatem.

S. I.

Qualis esse debeat distinctio inter causam & effectum.

Certum est primò, causam finalem non distinguì ab effectu, quia certum est quod si unus ex effectibus finis, est ipse finis; quia finis ut existens in intentione, causat seipsum in executione.

Causa finalis.

Certum est secundò, causam efficientem semper distinguì ab effectu suo ut primo productò, quia certum est, quod nulla res potest seipsam primò producere; nam esset prior & posterior seipsa secundum eandem actionem; atque ita existeret, & non existeret.

Causa efficiens.

Difficultas igitur est, quomodo materia & forma distinguantur ab effectu suo: deinde, utrum causa efficiens possit saltem diuinitus reproducere seipsam.

Triplicis difficultas.

Dico primò. Causam materialem naturaliter quidem semper distinguì à suo effectu, sed non implicare tamen ut diuinitus aliquid recipiat seipsam ut reproductum: posset v. g. quantitas ut primò producta sustentare seipsam ut reproductam.

Prima conclusio.

Ratio est, quia causa materialis illa est, quæ recipiendo, & sustentando: naturaliter autem nihil sibi ipsi potest vniri, & à seipso sustentari; nam ad hoc requireretur reproductio, quæ naturaliter est impossibilis: ergo naturaliter est impossibile ut causa materialis non causet seipsam. Diuinitus autem est possibilis reproductio quantitatis: sed posita reproductio quantitas sustentari à seipsa poterit, quia sibi ipsi poterit vniri, cum ens reproductum pluribus æquiualeat: ergo diuinitus potest causa materialis causare seipsam.

Obicitur. Vnio dicitur necessariò distinctionem duorum: ergo causa materialis non potest causare seipsam; non enim causat nisi per unionem. Deinde causa materialis causat ut pars determinabilis, sed nihil potest esse pars determinabilis sui ipsius; ergo nulla causa materialis seipsam causare potest. Denique totum maius est sua parte: istud autem totum in quo idem esset sibi vnitum, non esset maius sua parte: igitur fieri non potest totum ex re bis producta, & sibi vnita.

Obiectio.

Resp. rem reproductam æquiualeare pluribus; unionem autem non necessariò dicere distinctionem realem plurium, sed satis esse distinctionem æquiualentem.